

IETEIKUMI STUDENTIEM TĒŽU IZSTRĀDĒ

Tēzes ir viena no prezentācijas formām, kas ir aktuāla mūsdienu lietišķajā saskarsmē. Ja tēzes ir izstrādātas labi, Jūs varat radīt tāda speciālista reputāciju, kurš spēj rast zinātniski pamatotus profesionālo problēmu risināšanas ceļus. Ne mazāk svarīgs ir arī tas, ka ar tēžu palīdzību Jūs varat sevi parādīt kā lietišķu cilvēku, kurš prot īsā, loģiskā un pārlicinošā, skaidrā un adresātam saprotamā formā izklāstīt sava darba rezultātus.

Tēzes – tās ir īsi formulētas zinātniskā darba (referāta, raksta u.tml.) pamatatziņas.

Tēžu galvenā nozīme:

- Iepazīstināt konferences dalībniekus ar ziņojumu saturu, lai viņi varētu:
  - a) izvēlēties interesējošos referātus, tēmas un problēmas,
  - b) noteikt sava ziņojuma korelāciju ar citiem ziņojumiem,
  - c) prognozēt eventuālās diskusijas un līdzdalību tajās,
  - d) plānot tikšanās ar kolēģiem u.tml.;
- koncentrētā veidā piedāvāt informāciju par saviem pētījumiem tiem dalībniekiem, kuri dažādu iemeslu dēļ nevarēs uzstāties;
- padarīt apspriežamās problēmas pieejamas speciālistiem, kurus interesē atbilstošas informācijas iegūšana un orientēšanās pētāmajās problēmās.

Satura specifika

Tēzēm jāatbilst tekstveides prasībām, tām jābūt saturiski vienotām, loģiskām domas izteicējām, ko apvieno kopīga ideja.

Šai idejai jāatspoguļojas jau virsrakstā, kura uzdevums ir palīdzēt lasītājam orientēties zinātniskā teksta saturā. Atšķirībā no plāna, kas pat izvērstā formā tikai nosauc aplūkojamos jautājumus, tēzēm jāatklāj šo jautājumu risinājums. Tēžu autora vēlme izteikties koncentrētāk nosaka to, ka netiek izmantoti piemēri, citāti. Tēžu žanra kopīgā pazīme ir koncentrēta, saturiski vienota izteiksmes forma. Šī norma tiek realizēta, **optimāli apvienojot sarežģītu domu ar skaidru un viegli saprotamu izklāstu.**

Noformējums

Izklāsta loģiku tēzēs (pēc iespējas) iezīmē:

- ar rindkopu atdalīšanu un valodas līdzekļiem, kas norāda uz loģiskiem sakariem (*pirmkārt, otrkārt; ārējie faktori – iekšējie faktori; 4 modelēšanas pamatposmi; algoritmus var iedalīt divās lielās grupās u.tml.*),
- vai grafiski, numurējot galvenās atziņas.

Stils

Tēzēm piemīt īsa **apgalvojuma** sprieduma vai secinājuma par atklātajiem zinātniskajiem faktiem, to likumsakarību raksturs.

Tēžu struktūra

Tēzes prasa ievērot noteiktu un stingri normatīvu **saturiski kompozicionālu struktūru.** Tajā ir šādas daļas:

- 1) preambula (1-2 tēzes),

2) pamattēžu izklāsts (3-6 tēzes),

3) noslēguma tēze / tēzes (1-2).

Referāta, kam pamatā ir bakalaura vai maģistra pētījums, tēzēm parasti ir šāds saturs:

Preambula parasti iepazīstina ar problēmām. Tajā tiek formulēta izpētes problēma un pamatota tēmas aktualitāte saskaņā ar mūsdienu situāciju zinātnē un praksē. Preambulu raksturo izteikta koncentrētība.

Pamattēžu izklāsts ietver dažas tēzes. Tajās nepieciešams:

- > formulēt pētījuma mērķi, raksturot pētījuma objektu un materiālu,
- > aprakstīt pētījuma metodes un gaitu,
- > noteikt rezultātu apstrādes tehnoloģiju un vērtējuma kritērijus.

Noslēguma tēze / tēzes ietver rezultātu prezentāciju un kopīgo secinājumu, kas skar rezultātu praktisko nozīmi vai zinātnisko novitāti, kā arī iespējamo pētījuma perspektīvu.

Tēzēm jāatspoguļo skaidri redzama **stingra, loģiska veseluma shēma**. Parasti tēzes ir savstarpēji saistītas cēloņsakarībā. Tās var kombinēt ar **induktīvo** vai (retāk) **deduktīvo** pakārtojumu.

Tipiskās kļūdas, kas sastopamas studentu tēzēs

- > Neveiksmīgi nosaukumi, kas neietver problēmu. Piemēram: *Divu XML dokumentu līdzības pakāpes noteikšana* (tas vairāk līdzinās pētījuma mērķa daļējam formulējumam). *Organizatorisko mērījumu likumsakarību analīze* (analīze ir viena no pētījuma metodēm). Iespējamie **varianti**: .. *pakāpes noteikšanas metodes/paņēmienu/modeļi*, .. *noteikšanas problēma*, .. *pakāpes noteikšana .. kā datorproblēma*.
- > Trūkst atslēgas vārdu vai tajos ietverti gadījuma vārdi. **A t g ā d n ā d n e**: pie atslēgas vārdiem pieder tie, kas nosauc pētījuma objektu un priekšmetu (kam veltīts pētījums?) un tā raksturīgākās pazīmes, kas pētījuma procesā ir atklātas (kādas objekta īpašības ir atklātas?).
- > Tēžu, kas atspoguļo pētījuma organizāciju un gaitu, aizstāšana ar teorētiskajā literatūrā gūto atziņu izklāstu.
- > Preambulas nepamatota hipertrofija uz pamattēžu izklāsta rēķina.
P a d o m i: a) vispirms uzrakstiet galvenās tēzes un tikai pēc tam preambulu, b) uzrakstiet pirmo tēžu variantu, pēc tam tās saīsiniet, it sevišķi preambulu.
- > Domas sadrumstalotība – gandrīz vai katra teikuma atdalīšana atsevišķā rindkopā. Tādējādi notiek loģisko akcentu novirze.
- > Nepietiekams tēžu izvērsums, kas rada virspusējības iespaidu.
- > Tēžu saturiskais apjoms (**divas tēzes vajag apvienot vienā vai vienu sadalīt divās**), izlaidumi (**iekļaujiet papildus tēzi, lai varētu atjaunot loģisko veselumu un pēctecību**) vai lieki posmi tēžu vienotajā veselumā (**šādas tēzes novirza no galvenās domas, tās vajag novērst**), loģikas neievērošana, piemēram, sākumā tiek runāts par pētījuma rezultātiem, bet beigās par tā aktualitāti un mērķi.
- > Noslēguma tēze nav konkrēta, trūkst precīzu secinājumu.
- > Runas kultūras neievērošana: atklāsts **izklāsts**, dažādi atkārtojumi, īpaši tautoloģija (*darba procesā tika izstrādāta apstrādes metode*, komponente komponenta vietā u.tml.